

DOI: 10.7596/taksad.v2i3.273

Basında Yer Alan Namus Cinayetlerinin Sosyolojik Analizi

Ülkü H. İnci*

Öz

Erkek egemen toplumlarda kadına yönelik şiddetin kısmi bir kabul gördüğü bilinmektedir. Kadına yönelik şiddetin özel bir şekli de namus cinayetleridir. Son zamanlarda ulusal medyada kendisine oldukça fazla yer bulan namus cinayetleri, sosyolojik çalışmalarda da kendisine yer bulmaya başlamıştır. Bu çalışma, Türkiye’de son zamanlarda oldukça sık tartışılan namus cinayetlerinin sosyal ve kültürel hayattaki durumunu tartışmaya açmaktadır. Çalışma basında yer alan namus cinayetleri ile sınırlıdır. Çalışmada içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu bağlamda, Türkiye’de meydana gelen namus cinayetlerinin yoğun olarak ortaya çıktığı bölgelerdeki sosyal sorunlar, farklı bölgelerdeki sosyal yapının namus cinayetlerini nasıl etkilediği, toplumda nasıl yansıma bulduğu ve özellikle kadınlar tarafından nasıl algılandığı konusu, basına yansıyan haberlerin içerik çözümlemesiyle ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Namus cinayeti, Cinsel şiddet, Aile içi şiddet, Kadına şiddet.

* Karabük Üniversitesi Sosyoloji bölümü,

A Sociological Analysis of Honor Killings Reported by the Mass Media

Abstract

Violence against women is somewhat acceptable in societies which dominated by the patriarchal system. One of the aspects of violence against women is honor killings. Nowadays, honor killings take place pretty much in Turkish national media. This article discusses the social and cultural basis of honor killings debated quite often recently. The work is limited to honor killings reported by mass media. In the work the content analysis method was used. In this context, social problems and social structures of different regions of Turkey analyzed to determine the source of problem. Additionally, the place of the honor killings, how they come up, and their effects on women and society have been presented with the content analysis of the news on the media.

Key words: Honor Killing, Sexual violence, Family violence, Violence against women.

Giriş

Yirminci yüzyılda insan hakları ve özgürlük kavramları üzerinde fazlaca durulmuş ve bu haklar geliştirilmeye ve iyileştirilmeye çalışılmıştır. İnsan haklarının bir ihmal olan şiddet ve şiddet sonucu meydana gelen kadın ölümleri siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel birçok alanda tartışmalara yol açmış ve çözüm yolu aranır hale gelmiştir. 1993 yılında yapılan bir panelde Türkiye'nin geleneksel yaşam tarzının sürdürüldüğü bazı bölgelerde özellikle de Doğu ve Güney Doğu Anadolu'da namus kavramının çoğu zaman kadın bedeni ile sınırlandırıldığı belirtilmektedir. Bu anlayış nedeniyle şiddetin doğrudan yaşam hakkına yönelen en ağır türü olan namus cinayetleri kadınların öldürülmesi için bahane olarak kullanılmaktadır (*Töre Cinayetleri Panel Bildirileri, 1999:3*). Son zamanlarda medyanın neredeyse bütün yaşam alanlarına girdiği ve gündelik yaşamın vazgeçilmez öğelerinden birini teşkil ettiğini görülmektedir. Medyanın etkilediği yaşam alanlarından biri de hiç kuşkusuz namusa dayalı kadın cinayetleri oluşturmaktadır.

“Namus bahaneli cinayetlerin kökeni esas olarak ataerkil toplumsal yapıya dayanmakta ve kökenleri İslamiyet öncesi döneme kadar uzanmaktadır. “Namus” Cinayetlerini oluşturan kültürel yapı, örf ve adetlere dayanmakta ve aile içindeki erkek egemen yapının sürdürülmesine hizmet etmektedir (T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, “Töre ve Namus Cinayetleri İle Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan TBMM Araştırma Komisyonu Raporu”, Aralık 2006:109).

Namus kavramı içerik olarak genellikle son derece katı kurallarda dayandırılması ve cinsel davranışın rolünün gelenek ve göreneklerdeki özelliklerden kaynaklanmasına

dayanmaktadır. Bunun için kadın kendisini evlenmeden önce herkese karşı cinsel yönden korumalı ve evlendiği zamanda kendisini sadece eşine karşı sunmakla yükümlü olması gerekmektedir.

“Tezcan’a göre bir kız çocuğunda“namuslu” görülemeyecek özellikleri şöyle sıralamaktadır:

- Ailenin isteği dışında birisiyle duygusal ilişkiye girmek,
- Gayri meşru bebek doğurmak,
- Kadının kocasını terk edip başkasına kaçması,
- Evlilik dışı veya öncesi hamile kalmak,
- Sevdiği erkekle evden kaçmak,

—Kötü yola düşmek” (Tezcan, 2000:241) Bütün bu unsurlar namus kavramı içinde yer almaktadır. Ayrıca bunların uygulanması namusa ters gelmekte ve bunun sonucunda da cinayetlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Günümüz Türkiye’inde namus kavramı hem erkekler hem de kadınlar için kullanılan bir kavram haline gelmiştir. Bu kavram, bir kişinin, toplum tarafından belirlenmiş olan erillik ve dişilik standartlarına göre yaşama kabiliyetini ifade etmektedir. Kadınların namusu ile erkeklerin namusu arasında toplumsal cinsiyete dayalı bir ayrım söz konusu olmaktadır. Türkiye’deki namussuz erkek demek güvenilir ve kendisinin yanı sıra karısının da üzerinde cinsel olarak denetim kurma yönündeki sosyal sorumluluklarını yerine getirmemesi demektir. Bunun tam aksine kadının namusu yalnızca kadının kendi cinselliğiyle bağlantılı olan bir durumdur. Aslında bu durum her iki cins içinde ahlaki bir durum arz etmektedir. Bu durumda toplumun sosyal dokusuna zarar veren bir sosyal olarak yorumlanabilir.

“Namus bahaneli cinayetlerde söz konusu olan, sert ve acımasız törelerdir. Töre, sosyolojik bir kavram olan toplumsal “norm” içinde yer alır. Toplumsal değerlerden, normlardan sapmalar genellikle sert ve acımasız yaptırımları içerir. Ataerkil toplumlarda kadının “iffeti”, erkeğin namus ve şerefi sayılır. Kadınlar bu yapı içinde düşük bir statüye sahiptir. Böylece kadının cinselliğine aşırı derecede bir değer atfedilmiştir” (Töre Cinayetleri Panel Bildiriler, 1999:23).

Namus cinayetinin kökeni çok eskileri dayanmaktadır. Pek çok ataerkil yapı da namusa getirilen her türlü davranış ölümle cezalandırılmaktadır. Kişi dinlenmeden cezası kesilmektedir. Çünkü nedenden çok sonuca odaklanılmaktadır.

“Erkek egemen toplumsal yapı, bir toplumu biçimlendiren ve işleyişinde erkeklerin avantajlı konumda bulunmasını sağlayan toplumsal ilişkiler bütünüdür. Kadına ve erkeğe farklı

roller biçen bu toplumsal yapı beraberinde cinsiyetçi bir iş bölümünü de getirir. iyi, güzel ve doğru olan toplumsal davranışlar erkek ve kadınlar için ayrı ayrı tanımlanır. Erkek çocuklardan erkek gibi kız çocuklarından ise kadın gibi davranmaları istenir. Cinsiyet rollerine uymayan bir davranış söz konusu olduğunda bireyler, sosyal ve kültürel açıdan belli yaptırımlarla karşılaşılır; çünkü kültürel normlar ve değerler de erkek egemendir” (Suğur ve diğerleri, 2006:154–155).

Erkek egemenliği dil, hukuk, din, eğitim, aile, popüler kültür ve medya gibi sosyal ve politik kurumlar tarafından üretilmekte ve bunlar daima ayakta tutulmaya çalışılmaktadır. Kadına ve erkeğe farklı roller biçen toplumsal cinsiyetçi iş bölümü ve buna uygun düşen davranışlar aile kurumu tarafından bireylere, dünyaya gelir gelmez öğretilmeye başlanmaktadır. Kadına uygun olan davranış ve roller kültürel doku ile de desteklenmektedir. Kadının erkek egemen bir toplumda yaşaması toplumsal normlardan beslenerek, kadına şiddet olayının beslenmesine zemin oluşturmaktadır. Özellikle iletişim araçları olan haberler erkek egemen toplumun üreticisi ve koruyucusu olma özelliğine sahiptir.

Ataerkil şiddetin oluşmasında, devam etmesinde ve yeniden üretilmesinde hiç kuşkusuz en önemli yerlerden birine medya sahiptir. Kitle iletişim araçları içerisinde, ulaşılan kitle açısından büyük paya sahip olan gazetelerin en önemli işlevinin haber vermek ve kamuoyu oluşturmak olduğunu düşünürsek özellikle son yıllarda büyük bir artış gösteren “namus bahaneli cinayetler” ve bu konu ile ilgili olarak hazırlanan haberlerin gazetelerde yer alış ve sunuluş biçimleri de önem kazanmaktadır. Çünkü yukarıda da belirtildiği üzere medya ataerkil yapının üretilmesini ve korunmasını sağlamaktadır

Bu çalışmanın problemi, gazetecilerin töre veya namus bahanesiyle, kadına yönelen şiddeti nasıl bir haber dili/söylemiyle duyurduklarıdır. Ayrıca haber metinlerinin sosyolojik bir bakış açısıyla da değerlendirilmesine çalışmaktır.

Şiddet Olgusu

İnsanlık tarihiyle birlikte ortaya çıkmış olan şiddet olgusu, bir çok bireysel ve toplumsal öge ile birlikte karmaşık bir yapıyı ortaya koymaktadır. Bunun için tam anlamıyla şiddet olgusunu ortaya çıkarmak imkânsızdır. Şiddet, belli bir kişiye ya da kişilere karşı bedensel, duygusal ve ruhsal olarak zarar vermeye yönelik davranışları kapsamaktadır. Şiddet olgusu yapıcı bir özellik olmaktan çok yıkıcılığa yol açan bir etkiye sahiptir.

Bir toplumun yapısı ve kültürel özellikleri bir davranışın hangi tür şiddet olgusuna girip girmediğini belirlemede önemli bir etkiye sahiptir.

Namus Kavramı Ve İçeriği

Namus, kişilerin toplumsal cinsiyeti, yaşı, yaşamını geçirdiği yerleşim yeri, eğitimi, aşiret ve akrabalık ilişkileri gibi çeşitli faktörlerin etkisi altında algılanıp, yaşamlarının bir yerine oturtulmaktadır. Özellikle kırsal kökenli, aşiret ve akrabalık ilişkileri güçlü, kente göç etmiş olsalar bile çevreleri fazla değişmemiş, ait oldukları aile ve topluluğun yaşamlarında öncelikli bir yere sahip olduğu gözlenen kişilerde namusun, insanların uğruna öldürebileceği çok büyük bir şey, yaşamın anlamı ve amacı olduğu görülmektedir. Öte yandan, tüm kentlerde, kişiler arasındaki farklı algılamalara karşın, en güçlü eğilimin namusu kadın, kadın bedeni, cinselliği ve kadınların kontrol edilmesi biçiminde ele alış olduğu söylenebilir. Bu çerçevede namus, bir erkeğin karısı, yani “helal”idir, kız kardeşidir, annesidir, ailedeki diğer kadınlar, hatta yakın çevredeki kadınlardır. Erkek, bunların hepsine göz kulak olmak durumundadır. Böyle bir anlayış, kadınları, sadece kendi babaları, ağabeyleri ve evli oldukları durumunda eşlerinin değil, aynı zamanda yakın çevredeki erkeklerin de gözetimi altına sokmaktadır. Erkeklerin sorumluluk alanları genişlerken, kadınlar üzerindeki baskıda artmış olmaktadır. Hele, aşiret ve akrabalık bağlarının güçlü olduğu koşullarda ya da toplumsal baskının daha fazla hissedildiği daha dar ve yüz yüze ilişkiler içinde yaşanan çevreler de bu baskı daha da yoğunlaşmaktadır (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, “Türkiye’deki Namus Cinayetlerinin Dinamikleri Eylem Programı için Öneriler Sonuç Raporu”, 2005:62–63).

Dünyanın birçok yerinde namus kavramı, bireyim topluma kabul edilmesi açısından önemlidir. Bu konudaki başarısızlık kişinin utanç duymasına ve statü kaybetmesine neden olmaktadır. Hatta bazı toplumlarda erkeklerin bu namusunu kaybetmesi erkekliğini kaybetmesi anlamını taşımaktadır. Namus içinde bulunulan toplumun ilişkilerini belirleyen yaygın norm ve değerlerin içerisinde yer almaktadır. Namus suçlarının bu kadar karmaşık olmasının nedeni işte bu suçların normatif yapısından kaynaklanmaktadır.

Namus çok değer verilen ve geniş kapsamlı bir olgu olarak toplumsal sorunlar arasında yer almaktadır. Nitekim toplumumuzda ‘namus için yaşanır, namus için ölünür’ ve ‘gelinliğine çıktın kefeninle dönersin’ düşüncesi bunun önemini kanıtlar nitelikteki düşüncelerdir. Özellikle son zamanlarda namus için öldürme düşüncesi yaygınlık kazanmaktadır. Kadını mağdur duruma düşüren bu anlayış toplumsal cinsiyete dayalı olan eşitsizliğinde etkisiyle gittikçe güç kazanmaktadır. Kadının kendi bedeni üzerindeki hâkimiyetinin hiçe sayılması anlayışı toplumun derinine nüfuz etmiş ve namus kavramına bakış açısını da son derece toplumun bakış açısına endeksli bir hale getirmiştir.

En yaygın namus anlayışı, kadınların hayatına sıkı bir kontrol getirerek ve ailedeki erkeklere onları bir mal gibi kullanma hakkını vererek kadınların ezilmesine neden olmuştur. Bunun sonucu olarak kadınlar okula gönderilmiyorlar, erken yaşta evlenmeye zorlanıyorlar (çoğunlukla tanımadıkları erkeklerle ve resmi nikâh olmadan), bazen aileler arasındaki

anlaşmazlıkların çözümünde değişim aracı (berdel) olarak başka bir aileye veriliyorlar ve kocalarının ikinci eşlerini (kuma) kabul etmek zorunda kalmaktadırlar.

“Kadınlar üzerinde ağır bir baskı kurulmasına yol açan namus anlayışı, erkeklerinde yaşamlarının odağına kadınların “namus bekçileri” olma görevini koyarak, bu görevi içinde yaşadıkları topluluğun beklentilerine uygun yerine getirmedikleri, ya da getiremedikleri durumlarda ağır baskı altına girmekte, hatta mağdur konumuna düşebilmektedirler. Namusun kadınların bedeni üzerinden kurulması ve kadın cinselliğinin erkekler tarafından kontrolü, özellikle kadının zina yaptığı bilindiği durumlarda, insanların kafasında namus cinayetlerini bir anlamda meşrulaştırmaktadır” (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, a.g.e, Ankara 2005,s.25) .

Toplumun genel olarak sahiplenip, benimsediği değerlerin ve törelerin ihlal edilmesi veya çiğnenmesi durumunda çoğu zaman acımasız yaptırımları da içerebilen ceza sistemi devreye girmektedir. Kınama, ayıplama ve dışlama bu cezalandırma işlemlerinden sadece birkaçını oluşturmaktadır. Bazı durumlarda ise öldürme olayı da uygulanan cezalar arasında yer alabilmektedir.

“Kadına yönelik şiddeti en çok besleyen unsur kadının erkek egemen toplumsal yapının normlarını zorlamasıdır denebilir. Bu normları zorladığı ölçüde kadın şiddete maruz kalabilmektedir. Örneğin, ülkemizde namus davasına bağlı töre cinayetlerinin merkezinde hep kadın vardır. Çünkü burada dava konusu olan namus erkeğin değil “kadının” namusudur ve kadının namusunun hesabını kadından soranda erkektir; çünkü namus davasına konu olan kadın, törelere (erkek egemen yapıya) aykırı bir davranışta bulunmuştur. Bu aykırı davranış törelere göre cezasız kalmamalıdır. Benzer şekilde pek çok yörede töre gereği evlilik dışı veya evlilik öncesi bir ilişki (duygusal boyutla sınırlı olsa bile) kültürel normlar çerçevesinde kesinlikle yasaklanmıştır. Bu kültürel normları ihlal eden kadınlar, erkeklere göre daha büyük tepkilerle karşılaşmaktadırlar. Yapılan bilimsel çalışmalar, ülkemizin kimi yörelerinde genç kızların intihar etmelerine yol açan temel nedenin intihar eden kızların kişisel ve ruhsal bozukluklarının olmadığını, kızları intihara sürükleyen töreler olduğunu göstermektedir. Başka bir deyişle duygusal ilişkileri ve yaşadıkları aşk nedeniyle baskı altında kalan kimi genç kızlar ailelerin zoruyla intihar etmeye zorlanmaktadır. Pek çok intihar vakası aslında üstü örtük birer töre cinayeti olarak gelişmektedir. Bu da göstermektedir ki, geleneksel ilişkilerin daha etkili olduğu yerlerde erkek egemen yapıların kadına uyguladığı şiddetin boyutları, ölümlere neden olabilecek düzeylere kolayca varabilmektedir. Kısaca belirtmek gerekirse kadınlar toplumda kendilerine uygun görülen rollerin ve davranışların dışına çıktıkları andan itibaren şiddetin çeşitli biçimleri ile karşılaşmaktadırlar” (Suğur ve diğerleri, 2006:155).

Kültürel Bir Öğe Olarak Haber

“Haber, farklı iletişim araçlarının ortak paydası, hepsinde yer alan bir türdür. Haber tüm medya türleri içinde özel bir konuma sahiptir. Roman, hikâye, şiir gibi edebi türlerden haber bir yönüyle farklıdır. “Haber” dili ve söylemi profesyonel ilkelere dayanması gereken tek metindir” (Bek ve Binark, 2000: 12–13).

Haberlerde karşısına çıkan içeriklerle, toplum bir ilişkiye girer. Kazalar, ölüm haberleri, kavgalar, tartışmalar, aşklar, iktidar mücadeleleri, geçim derdi vb... konulu haberler insanlara içinde yaşadığı gerçekliğin değerlerini, değerleri tehdit edenleri, normal ve anormal olan arasındaki ayrımı, kabul edilebilir olan ve kabul edilemez olanlar arasındaki ayrımı, kabul edilebilir olan ile kabul edilemez olanlar arasındaki sınırları, gücün mücadele tarzlarını göstermektedir. Bu gösterimi, toplum kendisine yapmaktadır. Toplum, kendisine kendisini göstermektedir. Toplum/toplumsal, ne olduğunu haber yoluyla “bilmektedir.

Haber medyası, toplumsal güç/iktidarın kurulduğu, inşa edildiği araçlardır. Kitle iletişim araçlardan bir tanesidir. İletişimin olmazsa olmaz aracı olan dilin iktidarların bir mücadele alanı olduğu düşünülürse, haberin dilinin de bu anlamda ayrı bir öneme sahip olduğu söylenebilmektedir.

Amaç

Namus sebebiyle, gazeteciler tarafından nasıl bir haber dili/söylemiyle duyurdukları” sorusuna yanıt vermeye çalışılacak olan çalışmanın temel amacı namus bahanesi ile işlenen cinayetlerin Türkiye’deki ulusal basın nasıl yansıdığını, nasıl konuşturıldığını belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmaya çalışılmaktadır:

1. Namus bahanesiyle yayınlanan haberlerin başlıkları nasıl yansıtılmaktadır?
2. Farklı yayın politikaları ve ideolojik duruşu olan gazetelerin, namus bahaneli cinayetleri sunumları farklılık göstermekte midir?
3. Namus bahaneli cinayetlerin gazetelerdeki sunumu ataerkil söylemin etkisinde kalmakta mıdır?

Varsayımlar

Çalışmada şu noktalar birer varsayım olarak kabul edilmiştir:

- 1) İncelenen dönemler itibariyle, namus bahanesi ile işlenen cinayetlere dair haberlerin sayısı gazeteler arasında farklılık göstermektedir.

2) İncelenen haberlerde cinayetlerin nedenlerine dair söylemlerde farklılıklar bulunmaktadır.

Sınırlılıklar

Çalışmaya ilişkin sınırlılıklar şunlardır:

- Adı geçen gazetelerin 01.11.2011 ile 31.12.2011 tarihlerini kapsayan baskıları ile sınırlıdır.
- Konu ile ilgili yayınlanan haber metinleri ile sınırlıdır. Köşe yazıları inceleme kapsamı dışında tutulmuştur.
- Sürekli yayın yapan www.radikal.com.tr, www.focushaber.com, www.mynet.com.tr ve www.zaman.com.tr adresleri dikkate alınarak sınırlı tutulmuştur.

Yöntem

Çalışmada namus cinayetleriyle ilgili olarak basına yansıyan haberlerden seçilen örnekler içerik çözümlemesine tabi tutulmuştur. İçerik çözümlemesi, metinlere ve kullanıldıkları bağlamlara yönelik anlamlı ve geçerli çıkarımlar yapabilmek için kullanılan bilimsel bir araştırma yöntemidir. (Krippenderff, 2004).

Bu çözümlemedeki temel kaygı, “tüm iletişim ortamlarının sembolik bir inşa ürünü oldukları oranda deşifre edilmeyi, kod çözümünü, yorum ve çıkarsamayı gerektiren söylemsel metinler” (Bilgi, 1999) olduğu tespitine olan inançtır. İçerik çözümlemesi, iletilerin açık, aşikâr içeriğinin nesnel, ölçülebilir ve doğrulanabilir bir açıklamasını yapabilmek amacıyla kullanılmaktadır (Fiske,2003). Çözümlemede temel hareket biçimi, sosyal gerçekliğin yazılı/açık içeriklerinin özelliklerinden yazılı/açık olmayan içerik özellikleri hakkında çıkarımlar yapmak yoluyla sosyal gerçeği araştırmaktır (Gökçe, 2011). Özellikle medya ve iletişim çalışmalarında çeşitli sorunların medyada sunum biçimlerini ortaya koymaya yönelik araştırmalarda kullanılan içerik çözümlemesi yöntemi, sosyolojik çalışmalarda da kullanılmaya başlanmıştır (İrvan 2000; Gökçe 2001). Bu analizlerin en önemli amacı, araştırma konusu olarak belirlenen sorunun başında ya da günümüzdeki biçimiyle medyada nasıl sunulduğu ortaya koymaktır.

Hazırlanmış olan bu çalışmada içerik çözümlemesinde veri toplama yöntemi olarak yazılı hazır veriler olan gazete haberlerinden yararlanılmıştır. Bu çözümleme yapılırken dikkat edilen en önemli nokta, kodlanan haberlerin aralığının “01- 30 Kasım 2011 yılları arasında basına yansıyan haberler” olarak sınırlandırıldığı gerçeğidir. Ayrıca haberler seçilirken

sosyolojik bağlamda “sosyal ilişkileri yansıtması, kültürel aktarımları göz önünde bulundurması, çevreyle olan ilişkiler” gibi başlıklardan oluşmasına dikkat edilmiştir. Buradaki temel yaklaşım biçimi ise kamuoyu oluşturma işlevinden (bkz. Bostancı, 1998; Bektaş, 2000; Demirkent, 2003) dolayı basına çıkan haberlerin toplumu nasıl yönlendirdiği ya da yönlendirebileceği noktasına dikkat çekmek ve yerleşik turistlerle ilgili kamuoyu izlenimini çalışmada görselleştirmektir.

Basına Yansıyan Haberlerin Sosyolojik Açından İçerik Çözümlemesi

Basından ilk seçilen haber “*Gökyüzünün yarısı tecavüze uğruyor*” başlığını taşıyor.

“ .... Değersiz olduğu için kız bebek istemeyen ailelerin kürtaja başvurmasını engellemek için Çin ve [Hindistan](#)'da doktorların bebeğin cinsiyetini söylemesi yasak. Ama işin ilginç kısmı burada başlıyor. Kürtaj olmak yasaklanınca kız bebek ölümlerinde artış gözleniyor. Çünkü kasıtlı olarak bakımsızlığa terk edilen bebek, hastalıktan ölüyor. Dünya genelinde yanlış kürtaj uygulamaları yüzünden her yıl ölen kadın sayısı 70 bin. Kamerun'da yaşayan Prudence, doğum sancısı başladığında, bir ebenin karnına oturup zıplamasından sadece birkaç gün sonra öldü. Pakistan'da Şahnaz adındaki bir kadın, kız çocuk doğurdu diye kayınpederinden dayak yediği için bebeğini zehirledi. Kız çocuklarının gördüğü bu muameleyi elbette kadınlar da görüyor. [Afganistan](#)'da yaşayan Sedanşah “Bir oğlan vazgeçilmez bir hazinedir, ama bir kadının yeri başkasıyla doldurulabilir” diyor. Kadınların bu kadar ihmal edilmesinin nedenlerinden biri de dini. Nicolas Kristof, Afgan bir gencin kendisine “Annem hiç doktora gitmedi, gitmeyecek de” dediğini anlatıyor: “Şu an burada kadın doktor yok, erkek doktora gitmesine ben izin veremem. [İslam](#)'a uygun olmaz. .... Birçok ülkede insanların kaderi hâlâ çarşaftaki kan lekesine bağlı. Urfa'da aile büyükleri, 14 yaşındaki Emine'nin amcaoğluyla evlenmesine karar veriyor. Emine bu evliliği istemiyor ama o bölgede ret söz konusu değil! Sonra birdenbire Emine'nin köyden bir başkasından hamile olduğu dedikodusu yayılıyor, kızın 'lekeli' olduğuna karar veriliyor. Bu da ölüm fermanı demek! Emine'ye diyorlar ki, “Kendini ya elektrikle, ya yakarak ya da asarak öldüreceksin. Ya da silahla biz öldüreceğiz”. İntihar etmeyen Emine, başka biriyle evlendiriliyor. Ancak reddedilen amcaoğlu bir türlü peşini bırakmıyor. Emine, yeni eşinin evinde, amcaoğlu tarafından, eşarpla boğularak öldürülüyor. O da diğerleri gibi polisten medet ummuş, bir mektup yazmıştı. Şöyle diyordu: “Benim hamile olduğumu söylüyorlar. Ben ne hamileyim, ne kürtaj yaptırdım. Benim yaşım ne, başım ne?” (<http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalEklerDetayV3&ArticleID=1070563&Date>, 30.11.2011).

Görüldüğü üzere kadınlar dünyanın birçok yerinde ikinci sınıf vatandaş olarak görüldüğü için daha doğmadan ortadan kaldırılması gerektiği düşüncesi geçerliliğini koruyan bir gelenek halindedir. Bunun içinde çocuk ölüm oranları daima artış gösteriyor. Dünya genelinde kadınlara dönük algılama biçiminde ortak noktaların ortaya çıktığı iddia edilebilir. Bu bağlamda kadının erkeğe kıyasla daha “değersiz” olduğu doğrultusunda ortaya çıkan durumlar, ataerkilliğin yaygın bir durum olduğunu da somutlaştırmaktadır. Ülkemizde de bazı yerlerde bu durum etkisini

göstermektedir. Kız çocuğu tecavüze uğrasa dahi kendi suçuymuş gibi kendisini cezalandırması istenmekte, cezalandırmıyorsa da zorla başka birisiyle evlendirilmektedir.

Aynı haberin bir alt başlığında ise “ **%57’si öz baba’** diye yer alıyor.

“Türkiye’de resmi olmayan rakamlara göre 2011’in ilk yedi ayında 935 kadın öldürüldü. Cinsel şiddet verilerine gelince, 2009’da yapılan Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması’na göre kadınların yüzde 7’si on beş yaşından önce cinsel istismara maruz kalmış. Kocaeli Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Ufuk Sezgin’in klinik çalışmalarına göre yüzde 57’si öz babalar, yüzde 4’ü öz ağabeyler, yüzde 13’ü yakın akrabalar, yüzde 26’sı ise ikinci dereceden akrabalar”

(<http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalEklerDetayV3&ArticleID=1070563&Date.30.11.2011>).

Görüldüğü üzere toplumumuzda resmi olmasa bile kadın ölümleri fazladır. Ayrıca kadınlar daha çok genç yaşlarda taciz, tecavüz vb. gibi saldırılara uğramakta ve bunların geneli birinci derece akrabalar tarafından gerçekleştirilmektedir.

Diğer bir haber başlığında ise “**Öldürmeseydim süründürecektim**” başlığıyla yer almıştır.

Haberin içeriğine göre olay Adana’da meydana geldi. “...Ezgi ile 8 yıl önce evlendik. Ancak 6 aydır ayrı yaşıyorduk. Ben şizofren hastasıyım. Eşim 2 yıldır başkasıyla ilişki yaşıyordu. Birlikte olduğu kişi, benden çirkin, fakir ve evli olması sebebiyle öfkeye kapıldım. Olay günü de kendisiyle şehir merkezinde buluştuk. Sonra da akrabamın evine gittik. Burada konuşurken silahı gösterdim. Sesini çıkarmamasını ve benimle gelmesini söyledim. ‘Ölürüm de seninle gelmem’ dedi. Sonra benden sigara istedi. Çakmağı da verdim. Önümde eğilerek sigarasını yaktığı esnada 4 el ateş ettim. Zaten 4 kurşun vardı. İlk söylediğimde benimle gelseydi, kendisini ıssız bir yere götürüp diz kapaklarından vuracaktım. Yatalak olmasını sağlayıp, ona hep kendim bakacaktım. Asıl amacım öldürmek değildi” (<http://www.focushaber.com/-oldurmeseydim-surundurecektim--h-90013.html>, 25.12.2011)

İnsanlar anlayamayıp daha sonra ayrıldıkları eşlerini sadece kendisine ait birer varlık olarak görme eğiliminden oldukları için çeşitli bahanelerle kadınları öldürme teşebbüsünde bulunmaktadırlar. Bu haberde de eşini kıskanan adam ‘benden daha fakir ve çirkinine’ gitti bahanesiyle eşinin hayatını sonlandırma davranışında bulunmuştur. “Namus, Türk toplumunda önemli bir değerdir. Ancak feodal aşiret yapısının ve kurallarının hüküm sürdüğü Doğu/Güneydoğu Anadolu bölgemizde, bireysel iffet ve şerefi ifade eden bu kavrama bir de aşiretin şerefi kavramı yüklenmiş, hal böyle olunca bu yaklaşım kadın ve genç kızların önüne en önemli töre kanunu ve hayatta kalma ölçütü olarak konmuştur. Bölgede, feodal toplum ve yaşam

biçimi nedeniyle namus, müşterek kimliğin ayrılmaz bir parçası olarak görülmektedir. O bölgelerimizde bir kadının ya da genç kızın namusu sadece onların ailelerini değil tüm akrabalarını ve aşiretini ilgilendirir. Namus lekesi sadece onların ailelerine değil tüm aşirete sürülmüş kabul edilmektedir. Bu nedenle bu lekeyi önce aile meclislerinin temizlemesi, şayet aile yapmazsa aşiret konseylerinin temizlemesi kuralı geçerlidir. Maalesef devlet, bu bölgede çağdaş hukuku ve otoriteyi tam hâkim kılamamakta, zira bölgedeki kadın ve genç kızları töre katillerinden korumayı bile başaramamaktadır. Namus lekesi taşıdığı kabul edilen kadın ve kızlar ya alenen ya intihar süsü verilerek ya da intihara zorlanarak öldürülüyorlar. Sadece Batman'da son on yılda 140, Şanlıurfa'da 160 kadın ve genç kız intiharı adli kayıtlara geçmiş olup bunların yüzde 90'ının zorla intihar ettirme ya da intihar süsü verilmiş cinayetler olduğu düşünülüyor. Van, Siirt, Bitlis, Muş, Diyarbakır, Ağrı, Şırnak, Mardin ve Hatay gibi diğer illerde ve bunların Batı illerine yerleşen diasporalarındaki intiharları ve cinayetleri de unutmamak gerekir. Ancak adli tahkikatlar ve mahallî otopsiler çok özensiz ve yetersiz bir şekilde yapıldığı ve adli merciler bu intiharları çok titiz bir şekilde incelemeyen, çoğunlukla aile beyanlarıyla yetinerek dosyaları kapattıkları için bu vakalar kadın cinayeti istatistiklerine yansımamıştır”(http://www.hukukihaber.net/makale/kadin-cinayetleri-analizi-1-kadınlar-neden-dovuluyor-ve-olduruluyorlar-h15437.htmlaman).

Diğer bir haber başlığında ise **“100 defa doğsalara yine öldürürüm”** şeklinde yer almaktadır.

Burada ise, “Namus cinayeti nedeniyle üç kızını ve eski karısını öldüren adamın mahkemede yaptığı açıklama Kanada'yı şoke etti... Kızlarını fuhuş nedeniyle öldürdüğünü belirten 58 yaşındaki Muhammed Shafia, "Kızları aynı suçu işlemeleri halinde, 100 defa doğsalara, 100'ünde de öldürürüm" dedi... Kanada polisi, nehre uçan otomobilde ölü bulunan genç kadınların bir kazaya kurban gittiğini düşünüyordu. Ancak Afganistan kökenli Muhammed Shafia, ikinci eşi Tooba Yahya'ya kızlarını "ailesinin ismini kirlettiği" için öldürdüğünü söyledi. Olayın ortaya çıkmasının ardından Kanada polisi 58 yaşındaki Afganlı adamı çocuklarını ve eski karısını öldürmekle suçladı” (http://haber.mynet.com/100-defa-dogsalar-yine-oldururum-602421-dunya/, 16.11.2011).

Görüldüğü üzere namus adına işlenen cinayetler feodal yapının olduğu yerlerde değil gelişmiş ülke ve illerde de meydana gelmektedir. Buralardaki namus cinayetleri ağırlıklı olarak bireysel şerefi kurtarma, aşırı kıskançlık, kırılan gurur ve öfke dürtüleriyle gerçekleştirilmektedirler.

Bir başka haber başlığında ise **“ Karısını 18 yerinden bıçaklayan koca: Pişman Değilim”** şeklinde yer almaktadır.

“Eşini 18 yerinden bıçaklayarak öldüren zanlı, gazetecilerin sorusu üzerine “ Namusum için öldürdüm. Namus meselesi, vurdum. Pişman değilim” dedi. İzmir’de meydana gelen olayda sabah beş sırasında 4 çocuk annesi olan eşini bıçaklayarak öldürdü ve polise giderek teslim

oldu... Amca çocuklarından Mehmet İsa Akay, "Sabah saat 06.30'da Şah N.'nin bıçaklandığı haberi geldi. Zaten hastaneye varamadan olay yerinde ölmüş. Gece 3.00'te olay olmuş. Ama kapıyı açmamış. Çocukları da bırakmamış. Sonra kendisi çıkmış gitmiş, çocuklar da dayılarına haber vermiş. İkisi de amca çocukları. 1995 yılında evlendiler. Şah Nur Diyarbakır'dan İzmir'e gelin geldi. Eşi ile aralarında zaman zaman maddi sorunlar yüzünden tartışma çıktığını biliyoruz. İnşaatlarda çalışıp 4 çocuğa bakıp geçinmek elbette zor. Ama ev halleri, her evde tartışma olur." diye konuştu"

(http://www.zaman.com.tr/gundem_karisini-18-yerinden-bicaklayan-kocapisman-degilim_1125673.html)

Haberin içeriğine göre "namus"tan bahsediliyor ama nedeni açıkça belirtilmiyor. Peki, bu namus kavramı kime göre ve nasıl belirleniyor? Namus kavramının kriterleri ne? Birini öldürünce neden "namusum için yaptım" deniliyor?

Sonuç ve Değerlendirme

Araştırmada "Gazetecilerin kadına yönelen şiddeti nasıl bir haber dili/söylemiyle duyurdukları" dolayısıyla namus sebebi cinayetlere ilişkin haber söylemlerinde nasıl bir yol oluşturduklarını açığa çıkarılmaya çalışılmıştır. Haberlerin konu dağılımı ise eskiye nazaran değişime uğramış üçüncü dördüncü sayfalarda yer alan haberler bazen manşetlere taşınmış bazen de ikinci sayfa haberleri olarak gündeme gelmiştir.

Yayınlanan haberlerin niteliklerine ilişkin sonuçlara bakıldığında yaşanan bu tür cinayetlerin kadınlar açısından olumsuz bir durum olduğu vurgusu göze çarpmaktadır. Haberlerin genelinde böyle bir olumsuz durumun oluşmasında etkin olan egemen sistem yani erkek egemen yapının etkileri ve yaşanan toplumun kültürüne ilişkin eleştirel bir görüş de söz konusu olmamıştır.

Namus bahanesi ile kadına yönelik şiddetle ilgili olayların tanımladığında kullanılan ifadeler ise aynı zamanda bu cinayetlerin işlenmesinin nedenleri olarak da sunulmuştur. Ayrıca Gazetelerin tümü neden-sonuç ilişkisini haberi çerisinde kurmamış daha çok ana olaya ve sonuca ilişkin bilgilere yer vermiştir. Olayların arka planına yeterince yer verilmemiştir.

Toplumda namusa ilişkin yaygın bakış açıları, hangi davranışların 'namusa aykırı davranış' olarak değerlendirileceği ve cezalandırılacağını belirlemektedir. Namus cinayetleri de böyle bir zemin üzerinde meşruiyet kazanmaktadır Namus, kişilerin toplumsal cinsiyeti, yaşı, yaşamını geçirdiği yerleşim yeri, eğitimi, aşiret ve akrabalık ilişkileri gibi çeşitli faktörlerin etkisi altında algılanıp, yaşamlarının bir yerine oturtulmaktadır. Özellikle kırsal kökenli, aşiret ve akrabalık ilişkileri güçlü, kente göç etmiş olsalar bile çevreleri fazla değişmemiş, ait oldukları aile ve topluluğun yaşamlarında öncelikli bir yere sahip olduğu gözlenen kişilerde namusun,

insanların uğruna öldürülebileceği çok büyük bir şey, yaşamın anlamı ve amacı olarak tanımlandığı görülmüştür.

Aynı zamanda tüm kentlerde, kişiler arasındaki farklı algılamalara karşın, en güçlü eğilimin namusu kadın, kadın bedeni, cinselliği ve kadınların kontrol edilmesi biçiminde ele alış olduğu söylenebilir. Bu çerçevede namus, bir erkeğin karısı, yani helalidir, annesidir, kız kardeşidir vs. Erkek, bunların hepsine göz kulak olmak durumundadır. Böyle bir anlayış, kadınları, sadece kendi babaları, ağabeyleri ve evli oldukları durumda eşlerinin değil, aynı zamanda yakın çevredeki erkeklerin de gözetimi altına sokmaktadır. Erkeklerin sorumluluk alanları genişlerken, kadınlar üzerindeki baskı da artmış olmaktadır. Hele, aşiret ve akrabalık bağlarının güçlü olduğu koşullarda ya da toplumsal baskının daha fazla hissedildiği daha dar ve yüz yüze ilişkiler içinde yaşanan çevrelerde bu baskı daha da yoğunlaşmaktadır. Şiddeti kışkırtan en önemli araç olarak medyayı değerlendirmek, medyanın şiddet karşısındaki bu tutumlarına bakarak hiç de yanlış bir değerlendirme olmaz. Çünkü medya şiddeti doğrudan kışkırtmaktadır. Bunu gerçekleştirme adına kadın, erkek ve çocuk gövdesini bir meta haline getirmekten asla kaçınmamaktadır. Bireyi öteki bireylerin tüketim nesnesi haline getirmektedir. Sonuçta kaçınılmaz olarak toplumsal mekânda yıkıcı olmaktadır. Medyanın böyle bir tutumu ayrıca toplumda şiddeti seven bir kesimin oluşmasına neden olmaktadır. Şiddeti seven bu kesim her türlü şiddeti karşılarında görmekten zevk aldıkları gibi, onu pratiğe dökmekten de hiç kaçmazlar. Şiddete bu kadar bağımlı olan insanlar, toplumsal ilişkilerde de büyük sorunlar yaşamaktadırlar. Sokakta ortada bir sebep yokken sebep yaratarak karşısındakini tekme tokat dövmek, özellikle dolmuşlarda ortaya çıkan tartışmalar, bağırıp çağırılmalar bu tür insanların genel davranış biçimleri olmaktadır.

Toplumsal güvensizliğin tırmandığı medyanın da bunu sürekli olarak körüklediği bir toplum korkuların ve kuşuların da sürekli hâkim olduğu bir toplum haline gelmektedir. Böyle bir toplum genelde iki grup insanlardan oluşmaktadır. Bir grup sürekli olarak şiddeti sever ve onu uygular. Diğer bir grupsa şiddet uygulanan kesim olur. Medyanın sürekli olarak topluma verdiği şiddet, özellikle bir kadınlar üzerinde daha yıkıcı olmaktadır. Çünkü kadın bir obje gibidir ve erkekler istediği şekli verir, uymazsa ya da kendilerince yanlış bir davranış uygularsa ya dayak yemekte ya da öldürülmektedir. Öldürme bahanesine de namusuma leke getirdi açıklamaları ile kendilerine savunmaktadırlar.

Namusu daha geniş anlamda ve özellikle de bireyin kendisine bağlı olduğu düşüncesi namus algısının kadın bedeni üzerinden kurulması yaklaşımı da tek başına bir etken olarak görülmemelidir. Çünkü kadın doğası gereği savunmasız ve erkeğe göre güçsüz varlıklardır.

Namus cinayetleri çoğu zaman töre cinayetleri ile karıştırılmaktadır. Töre cinayeti genellikle büyük aile meclisi tarafından karara bağlanmaktayken, namus cinayetleri daha çok tekil bireyler üzerinde etkili olmaktadır. Toplumsal yapının özellikleri göz önüne alındığı zaman geri kalmışlık ve çeşitli yoksunluklar ile bağlantılı ve her yerde gerçekleşebilen, kaçınılmaz ve

daha bireysel eylemler olarak değerlendirdikleri, hatta kendisini aldattığı için karısını kıskançlık sonucu öldüren bir erkeğin doğasına etki eden bir yapı olarak görmek gerekmektedir.

Özetle, gazetecilerin namus bahanesi ile kadına yönelen şiddeti erkek egemen bir söylem/dil kullanarak haberleştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu tarz söylemlerde ataerkil yapının yeniden etin hale gelmesine neden olmaktadır. Namus bahanesi ile kadına yönelen şiddet ile ilgili haberler egemen kültürel yapıya eklenmekte ve bu yapının devamlılığının sağlanmasına yardımcı olmaktadır.

Bu çalışma ile Türkiye’de namus bahanesi ile kadına yönelik şiddetin, Türk basınına nasıl yansıdığı, nasıl bir haber söylemi kullanıldığı içerik analizi i yöntemini kullanılarak çözümlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgular neticesinde kullanılan haber söylemlerinde ataerkil sistemin etkisinin olduğu saptanmıştır. Oysaki gazetelerin en önemli işlevlerinden biri toplumu bilgilendirmek ve toplumu yönlendirmektir. Bunun için haberlere yer verilirken kullanılan dile ayrıca önem verilmesi gerekmektedir. Çünkü ortaya çıkan haberlerin meşru olmasa bile toplum bunu meşru hale getirmektedir. Özellikle toplumun duyarlı olduğu konularda ayrıca hassasiyet gösterilmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- Altınay, Ayşe Gül ve Arat, Yeşim. (2008). *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet*, İstanbul: Punto Baskı Çözümleri.
- Bek, Mine G. ve Mutlu Binark. (2000). *Medya ve Cinsiyetçilik*: Ankara Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi.
- Bilgin, N. (1999). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi Teknikleri ve Örnek Çalışmalar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu;“*Türkiye’deki Namus Cinayetlerinin Dinamikleri Eylem Programı için Öneriler Sonuç Raporu*,” Ankara, 2005
- Bostancı, N. (1998). *Siyaset, Medya ve Ötesi*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Demirkent, N. (2003). *Yayıncılar, Satış ve Yerel Basın, Sayfa Sayfa Gazetecilik*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Dairesi Başkanlığı; *Töre ve Namus Cinayetleri Raporu*, 2006.
- Faraç, Mehmet (1998). *Töre Kıskaçında Kadın*. İstanbul: Çağdaş Yayınları.
- Fiske, J. (2003). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. (Çev) Süleyman İrvan. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Gökçe, O. (2001). *İçerik Çözümlemesi-Sosyal Bilimlerde Bir Araştırma Yöntemi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.

İçli, Tülin (1995). *Ailede Kadına Karşı Şiddet ve Kadın Suçluluğu*, T.C. Devlet Bakanlığı KSS Genel Md. Yay., Ankara: Bizim Büro.

İrvan, S. (2000). Metin Çözümlemelerinde Yöntem Sorunu, 1. *Ulusal İletişim Sempozyumu Bildiri Kitapçığı-Medya ve Kültür*-(ss.73-86). Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Dergisi Yayınları.

Krippenderff, K. (2004). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology Thousand Oaks*. CA: Sage

Suğur, Serap ve diğerleri (2006). *Toplumsal Yaşamda Kadın*, Eskişehir: Açık öğretim Fakültesi Yayınları.

Tezcan, Mahmut (2000). *Türk Aile Antropolojisi*, Ankara: İmge Kitabevi, 2000.

Töre Cinayetleri Panel Bildirileri (1999). Ankara: Beyda Basımevi.

http://halksagligi.med.ege.edu.tr/seminerler/2006-07/NamusAdinaSiddet_FS.pdf

<http://www.hukukihaber.net/makale/kadin-cinayetleri-analizi-1-kadinlar-neden-dovuluyor-ve-olduruluyorlar-h15437.html>

www.radikal.com.tr,

www.focushaber.com

www.mynet.com.tr

www.sendika.org/arsiv/tore_cinayeti

www.tumgazeteler.com/?a=7192511

www.zaman.com.tr